

## PROF. DR. S. GREIJÐANUS.

Nu eenmaal de pers er kennis van gekregen heeft, dat onze oudste hoogleraar ziek is, willen we, ook om aan gestelde vragen het antwoord niet te onthouden, wel dit bericht bevestigen.

Professor Greijðanus is de vorige week, welgemoed, rustig en vertrouwend, en met zijn gewone, Christelijke accuratesse in de voorbereiding van een en ander, gegaan naar het R.K. ziekenhuis in Zwolle. Aangezien ik geen medicus ben, en bovendien het publiceren van bijzonderheden op medisch gebied een zaak is, die tenslotte niet om mag gaan buiten den wil van betrokkenen, verklaar ik mij in dezen incompetent. Wel kan ik zeggen, dat, toen ik gister, Maandagmiddag, prof. Greijðanus bezocht, ook nu dat bezoek weer een verwikkeling was. 't Eenige verschil met andere gesprekken was, dat het griekse Nieuwe Testament en de zakkijbel nu niet in den binnenzak zaten, maar op een tafel naast het bed lagen.

Verder was het gesprek zonnig als altijd: het was goed. De zieke is voorbereid op alles: we spraken in ons laatste onderhoud te Kampen over de mogelijkheid van niet terugkeeren, en gister in Zwolle over de mogelijkheid van wel terugkeeren. Veel lezen kan professor Greijðanus niet, maar tot mijn beschaming vertelde hij mij, dat hij sommige stukken uit ons blad zich had laten voorlezen.

Een telegram van onze jongelingen had hem zeer goed gedaan. En nu weten de lezers genoeg: er is wel geen gelegenheid voor zelf lezen, maar er is wel een stem, die voorleest. Dit zij hun gezegd, die be- seffen, dat de gelegenheid voor correspondentie in dagen waarin geen kleinigheden bestaan, nog open is gebleven. Wat mij goed deed is, dat professor Greijðanus het kerkelijk leven ziet groeien, en den Heere dankt, dat hij niet verlegen behoeft te zijn ten aanzien van de vraag of er wel iemand zal te vinden zijn om hem op te volgen, indien professor Greijðanus zelf den dienst geheel of gedeeltelijk zou moeten neerleggen.

K. S.

ons ook voor het gewone politieke en maatschappelijke leven de grootste ellende.

Het was ook niet gering wat Hegel deed.

Hij moest van de gevoelsreligie van een Schleiermacher niet veel hebben, want hij gevoelde niets voor een verzwakking van de christelijke leerstukken, voor- zooveel hij die kon bewijzen.

Hoe bewees hij zonnedaar, althans voor de geleerde lieden in het protestantisme, de Drieëenheid Gods. De domine's konden die geleerdheid dan in pasmunt voor hun „zuivere“ preeken verwerken, en de kleine luyden luisterden dan met welgevallen.

Wat was eigenlijk het groote doel van Hegel?

Daar is in deze eeuw een Duitsch geleerde geweest, die een boek schreef, getiteld: Van Kant tot Hegel; de man van het zeer geleerde tijdschrift „Logos“.

Deze geleerde vergelijkt Hegel met Thomas van Aquino, die tegenwoordig de Roomsche geleerde wereld beheerscht en ook daarin voor het politieke en sociale gedrag der Roomschen allerwege de leiding weer geeft.

Zie, zoo zegt die Deutsche geleerde, Richard Kroner: Thomas van Aquino heeft de verzoening te weeg gebracht tusschen de oude heidensche wijsbegeerte en de christelijke waarheid. Maar de reformatie heeft die weer gescheiden. Schelling wilde nu een nieuwe synthese, maar Hegel heeft die tot stand gebracht. En een andere Deutsche geleerde, Troeltsch, beweert hetzelfde. Nimmer was zulk een grootsche poging gewaagd en gelukt.

En wat was dat nu voor de christelijke kerk, als de trotsche wijsbegeerte met haar groote denkers de waarheden, door die kerk beleden, ging aanvaarden, en bewijzen, onomstootelijk bewijzen.

Het ging reeds met Thomas van Aquino zoo, dat deze de Openbaring uitermate geschikt achtte voor de gewone kleine menschen, de kinderkens, die heel eenvoudig behoorden aan te nemen, wat de kerk hun vertelde. Maar de wijzen konden met hun filosofie veel verder komen.

En Hegel waagde nog meer.

De Heere Jezus bad: Ik dank U, Vader, Heere des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor de wijzen en verstandigen verborgen hebt, en hebt de- zelve den kinderkens geopenbaard.

Maar Hegel roemde: voor de kinderkens mochten die dingen verborgen zijn, een mysterie voor het gewone verstand, maar de wijzen hadden de hoogere rede, de „Vernunft“ — ook Bilderdijk gewaagde zelfs van de „reden“ hoewel niet hoogmoedig — en die begrepen dan die verborgenheden heel goed.

Zij doorzag alles. Wat de Schrift vertelde van de schepping, van den eersten mensch en zijn val, dat was allemaal nog de opvatting van het onontwikkelde verstand, maar Hegel bewees met zijn rede de Drieëenheid Gods.

En nu was er niet veel meer te doen dan dat men de christelijke waarheden zuiverde van het verkeerde en dan was het protestantisme immers voor de wijzen en verstandigen te aanvaarden.

De werkelijke leer in deze filosofie was, dat God zich in den mensch bewust werd. Godsdienst was het weten van God in den mensch, zonnig thans volgens de Barthianen God gelooft in den mensch.

Ook Hegel had zijn dialectische theologie.

Zijn wijsheid kreeg zoo de verleiding van de mystiek.

En hadden indertijd een Eckehard en Silexius en Böhme vele geloovige christenen verleid met hun mystieke vroomheid, waarin toch ook de mensch God werd — en daar wil de mensch altijd weer heen, want dat is ten diepste zijn val — ook nu weer durfde de mensch met Hegel zeggen: als God niet was, zou ik er niet zijn, maar als ik er niet was, zou God er niet wezen. De mensch wordt God, en daartoe gebruikt hij al zijn krachten: verstand, en gevoel en wil.

En zoo dachten dan vele christenen in die dagen, dat Hegel de Christelijke waarheid en prediking nieuwe kracht kon geven.

En Groen van Prinsterer schreef in zijn „Proeve“, dat hij bij een Franschen schrijver heel wat goeds van Hegel had gehoord, maar hij vertrouwde de zaak bijkbaar niet, want hij laat daarop volgen: daar zijn toch ook velen, die groote bezwaren inbrengen.

Weer een herhaling van het gebeuren in de zeventiende eeuw, toen Voetius en Revius heel wat moeite hadden om zelfs gereformeerde predikanten, of die zich daarvoor nog uitgaven, van den uitermate gevaarlijken Descartes af te houden.

En nu moeten wij hier wel goed opletten.

Wanneer een getrouw kind des Heeren, wien de oogen geopend werden voor het dreigend gevaar voor de kerk des Heeren, met kracht en groote scherpte ingaat tegen den schijnbaar vromen ketter, dan zijn er altijd lieden in de kerk, die heftig protesteeren, en de ketter protesteert het luidst, maar hun kracht vooral zoeken in vrome zuchten: och, och, wat zijn die ware profeten toch harde menschen. Wat een toon! Moet nu zulk een vrome man, die toch zoo mooi schrijft en zoo dierbaar redeneert, zoo worden aangevallen?

Neen, zeggen zelfs dan sommigen: die profeet des Heeren mag wel een beetje gelijk hebben, maar die toon, neen, nu keeren wij ons af en wij willen het niet meer lezen. Hun zoo vroom gemoed, maar dat intusschen reeds zeer besmet is met de dwaalleer, verzet zich tegen die harde taal. Zij gevoelen veel meer voor het beschaafde en lieve en fijne van den wijsgeer en ketter en dienaar des satans.

Als men een mensch gereed ziet staan om zich in het water te storten en te verdrinken, moet men hem dan voorzichtig naderen en zeggen: lieve vriend, bedenkt u even, het lijkt mij toe, dat gij erg dicht bij een groot gevaar U bevindt, of moet men hem grijpen, hard zeis, en hem van den waterkant desnoods weg- stooten?

De redder is de man, die den gevoeligen menschen hard schijnt.

Maar hij kan redder zijn, gedreven door waarachtige liefde tot God en zijn naaste, die haastig het ber- derf tegemoet snelde.

En nu zijn er onder ons, die zeggen: och, die wijs- begeerte, die geleerde dingen zijn toch niets voor ons. Zij nemen dan de moeite niet om althans te trach- ten, te zien waar de gevaren liggen.

Als een mensch dicht leeft bij de Schrift en de be- lijdenis, dan kan hij heel wat begrijpen. Zijn de Dordt- sche leerregels een gesloten boek voor ons gewone menschen? Gaf de Heere die o, zoo scherp geformu- leerde waarheid naar de Schrift niet voor Zijn kerk?

Laat ons dan toch alle lauwerheid van ons afschud- den en leeren te onderkennen de dwaalleersaars met hun schijnvrome woorden en hun vreeselijk misbruik van de Schrift.

Of meent men, dat wij niets met verleiders als Hegel te maken hebben?

De protestantsche kerk in Duitschland werd er door vergiftigd, evenzeer als later in onze eeuw dit ge- geschiedde door de wijsheid van een Kierkegaard, die gij vóór den oorlog telkens kondet beluisteren, als gij even de Deutsche radio aanzettet voor het hooren van een kerkdienst. O, wat een mooi gepraat over het „gansch andere“ en wat een „sprongen“ moesten er worden gemaakt.

En hoe laat thans ten onzent een breede schare zich weer pakken door een gevaarlijke filosofie, die zij beluistert als verkondiging der geopenbaarde waarheid.

Onderwijl heeft Hegels leer, dat God tot God werd vooral in den staat, een Mussolini en een Hitler een basis gegeven voor hun goddeloos geweld.

En hoe houdt men in Rusland van dien man.

Daar was in Italië een geleerde, Gentili, die het li- beralisme met zijn Hegelarij steunde, maar die, toen Mussolini naar de macht greep, aanstonds bereid was heel zijn hegeliënische wijsheid ter beschikking te stellen van den toen machtigen en goddeloozen revo- lutionairen avonturier. En dat kon uitnemend.

Het werd toen een wijsgeerig verdedigde tyrannie.

En het arme volk had geen verweer. De Roomsche kerk trouwens ook niet, want de Paus was al heel blij, dat de man der revolutie hem weer iets van den kerkelijken staat gaf. Hij vond het alleen maar niet goed, dat Mussolini ook het protestantisme nog een plaatsje gunde.

Dan is Franco beter, want die ziet tegen de ver- volging van de protestanten niet op.

Als Keuchenius in de kamer eens naar des voor- zitters meening wat ver van het aan de orde gestelde onderwerp afdwaalde, en deswege een vermaning ont- ving, placht hij te antwoorden: och, meneer de voor- zitter, alle dingen hangen samen.

En zoo is het. Laat ons dat goed verstaan.

Met hartelijke groeten en heilbete, uw toegenegen  
MARNIX.

## DE PERSSCHOUWT

De communist erin, wij eruit.

In „Ons Kerkblad“ (prov. Utrecht) schrijft „Neef Henk“:

Het is gebeurd in één der mooie dorpen van ons schone Sticht. In dit dorp bestaat groot gebrek aan vergaderplaats, zoals trouwens in meerdere dorpen het geval is. Nu er weer Kamerverkiezingen dreigen, zijn de politieke partijen in dit dorp met de plaatselijke Overheid te rade gegaan hoe in het bestaande gebrek kon worden voorzien, en men vond de oplossing in het beschikbaar stellen van de gymnastieklokalen van diverse openbare school-gebouwen. In de laatste Raads- vergadering werden de regelen en voorwaarden bespro- ken en kreeg de zaak zijn beslag. Echter niet zonder een droevig incident.

Bij de debatten werd van R.K. zijde het voorstel gedaan om de communistische partij van deze regeling uit te sluiten omdat „de communistische doelstellingen in strijd zijn met de christelijke moraal, en die de demo- cratie en de daaraan verbonden vrijheid belagen“.

De meest geharnaste tegenstander van dit voorstel was de A.R. Wethouder. Hij zeide, blijkens het peraver- slag: „Er bestaat geen twijfel hoe het Calvinisme tegen- over het communisme staat, maar het Calvinisme heeft altijd voor gewetensvrijheid gevochten en zal dit blijven doen. Het is om deze reden dat ik tegen het voorstel zal moeten stemmen“.

„Het Calvinisme heeft altijd gevochten voor gewetens- vrijheid“, zegt deze A.R. Wethouder. Houdt dit even vast.

Even later:

De redenering van dezen Wethouder consequent door- gevoerd, zou betekenen dat de Calvinisten bij de komst van den Anti-Christ zouden moeten vragen: Excellentie, waarmede kunnen wij U helpen, want wij zijn voor- vechters van gewetensvrijheid.

En nu een treffend slot:

Het interessante van het geval is dat deze Wethouder- voorvechter van gewetensvrijheid, ook lid was van de bekende revisie-synode, die het besluit nam om al de vonnissen van schorsing, afzetting en kanselsluiting te handhaven, die waren uitgesproken over trouwe ambts- dragers, die onmogelijk hun gewetens konden laten binden aan menselijke bedenksels en constructies.

„Vechten voor gewetensvrijheid“ zelfs zover dat aan de Gode-vijandige macht van het communisme de hel- pendende hand wordt geboden. Maar tegenover ambts- dragers in de Kerk van Christus, bestaat die eerbied- ging van gewetensvrijheid niet. Als die hun geweten niet mogen laten binden aan — tot confesie verklaarde — menselijke bedenksels, dan worden ze geschorst, af- gezet, vervolgd en verguisd.

Door één en denzelfden man.

De wethouder-synode-afgevaardigde zit blijkbaar niet alleen met artikel 7, maar ook met art. 36 der Geloofsbelijdenis verlegen. Het eerste is verwerkt in art. 31 der K.O.

K. S.

Ook „De Vrijdenker“ huldigt de s(ouvereiniteit) i(n) e(igen) k(ing)!

„De Hervormde Kerk“ schrijft:

Elke week krijgen wij „De Vrijdenker“, orgaan van de Vrijdenkersvereniging „De Dagvaard“ op onze redactie- tafel. Ons wordt in lange artikelen toegeroepen, dat wij dom zijn. Wij geloven aan God, terwijl er niets anders is dan de natuur. Wij hebben nu eenmaal iets op met de Bijbel, terwijl dat boek, als je het zo goed uitzoekt als „De Vrijdenker“ het doet, niet veel zaaks blijkt te zijn. Wij geloven in een geopenbaarde waarheid, maar „De Vrijdenker“ maakt ons duidelijk, dat dit, kortweg, fantasie is. En laten wij maar helemaal zwijgen over de Kerk. Broedplaats van reactie. Krasse staaltjes van dom- heid en fanatiek conservatisme kan „De Vrijdenker“ u uit een welvoorzien arsenaal geven. Bewijzen, onomsto- telijke bewijzen.

En daartussendoor krijgt u lange geleerde artikelen, waarin Nietzsche, Freud worden aangeprezen. Kortom, de wekelijkse verschijning van „De Vrijdenker“ vormt een merkwaardige afwisseling temidden van de stroom van kerkelijke bladen. Een mens wil ook wel eens wat anders.

Maar nu gebeurt er iets in Tsjecho-Slowakije. Een staatsman springt uit een raam. Grenzen worden ge- sloten. Ieder, die er anders over denkt, wordt tot fas- cist, dus misdadiger verklaard. Een commissie van on- derzoek van de UNO wordt helemaal niet nodig geacht. Het vrije onderzoek niet aanvaard. De diepe verbolgen- heid over de gehele wereld is daarom zo groot, omdat een groep, die een minderheid had, bang voor de ver- kiezing, een koude staatsgreep doet, en ieder, die niet naar zijn pijpen danst, terroriseert. Weg vrijheid. Weg eerbied voor de naaste — ook al denkt hij anders.

Wat schrijft nu „De Vrijdenker“? Knechting van de gewetens moet toch minstens afgekeurd worden. Ach, als gij dat dacht, kent gij onze Nederlandse vrijdenkers niet. In het nummer van 13 Maart komt een artikel voor waarin de Tsjecho-Slowakische zaak behandeld wordt. Al- lereerst is het een politieke kwestie, zegt de schrijver, dus wij hebben er niet mee te maken. Daar begrijpen wij op onze beurt weer niets van, want het vrije denken be- hoeft toch niet alleen door de kerken, maar kan ook door andere machten beland worden. En waarom die dan niet aangevallen? Toch zegt de schrijver er wel iets over. Dit „Wat hier gebeurt, is het antwoord op de in Centraal Europa gevoerde kerkelijke politiek der oorlogsjaren. Het is een nieuwe nederlaag van Rome bij de strijd om de ziel van Europa“.